

ΠΜΣ «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ»

**Μάθημα: «Πρόληψη του εγκλήματος και κοινωνική επανένταξη των
αποφυλακισθέντων»**

Διδάσκουσα: Καθηγήτρια Χριστίνα Ζαραφωνίτου

Ακαδημαϊκό έτος : 2019-2020 Β΄ Εξάμηνο

Η εργασία αναρτήθηκε με την συγκατάθεση της συγγραφέως

Παρουσίαση του προγράμματος κοινωνικής επανένταξης

“The Wayne County Second Chance Act Reentry Program”

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια: Παπαδάκη Κωνσταντίνα

Εισαγωγή

Η ομαλή επανένταξη των αποφυλακισθέντων σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής, οικονομικό, κοινωνικό, επαγγελματικό, αποτελεί το μεγάλο στόιχημα της σύγχρονης αντεγκληματική πολιτικής στα περισσότερα κράτη του κόσμου. Και αυτό γιατί η υποτροπή των δραστών βρίσκεται διεθνώς σε υψηλά επίπεδα, με τις φυλακές ανά τον κόσμο, να «ανακυκλώνουν» συνεχώς την «πελατεία» τους. Ωστόσο, το βελτιωτικό μοντέλο μεταχείρισης έχει αποδειχθεί αναποτελεσματικό, αφού δεν φάνηκε να μειώνει τα ποσοστά υποτροπής. Παρ' όλα αυτά τις τελευταίες δεκαετίες έχει ξανά κερδίσει το χαμένο έδαφος και μέσα από νέες πρακτικές και προγράμματα κοινωνικής επανένταξης τόσο μέσα στη φυλακή όσο και στο πλαίσιο της μετασφρονιστικής αρωγής, προσπαθεί να επιτύχει το στόχο του που δεν είναι άλλος από το να δοθεί μια δεύτερη ευκαιρία στους δράστες. Ωστόσο, το ζήτημα της επανακοινωνικοποίησης είναι ακόμα πιο ιδιαίτερο όταν στο επίκεντρο του τοποθετούνται οι ανήλικοι. Οι ανήλικοι βρίσκονται ακόμα στο στάδιο διαμόρφωσης της προσωπικότητάς τους, αλλά και σε μια περίοδο που καλλιεργούν το πνεύμα τους ώστε να επιτύχουν στόχους στο μέλλον. Επομένως γίνεται αντιληπτό ότι η οποιαδήποτε εμπλοκή του νέου στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης έχει πολλές αρνητικές επιδράσεις και μπορεί να τον στιγματίσει ώστε να βρίσκει ως μόνη διέξοδο στη ζωή του το έγκλημα. Έτσι, στα πλαίσια της αποκαταστατικής δικαιοσύνης, έχουν εφαρμοσθεί μια σειρά από μέτρα και θεσμούς που στόχο έχουν την λιγότερη δυνατή εμπλοκή του νέου στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, προκειμένου να αποφευχθούν οι όποιες φθοροποιές επιδράσεις έχει αυτή απέναντι στο νέο. Τα μέτρα αυτά αποβλέπουν κυρίως στην αντιμετώπιση των στιγματιστικών συνεπειών της ποινής, ώστε ο νέος να συνεχίσει τη καθημερινή του ζωή.

Στη παρούσα εργασία παρουσιάζεται μια πρακτική κοινωνικής επανένταξης ανήλικων δραστών, η οποία έλαβε χώρα στη Πολιτεία του Μίσιγκαν, χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των Η.Π.Α και βραβεύτηκε ως μια από τις καλύτερες πρακτικές κοινωνικής επανένταξης ανηλίκων. Το πρόγραμμα “The Wayne County Second Chance Re-

entry Program” εφαρμόστηκε στα πλαίσια του νόμου περί δεύτερης ευκαιρίας (2007) των Η.Π.Α. και αξιολογήθηκε από μια ειδική πανεπιστημιακή ομάδα. Η αξιολόγηση έδειξε ότι οι δράσεις του προγράμματος οδήγησαν σε σημαντική μείωση των ποσοστών υποτροπής στους νέους που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, σε σύγκριση με τους νέους που έλαβαν τις συνήθεις υπηρεσίες επανένταξης.

Παρουσίαση του προγράμματος

1.Ο νόμος περί δεύτερης ευκαιρίας (The Second Chance Act)

Το πρόγραμμα “The Wayne County Second Chance Reentry Program” αναπτύχθηκε στη βάση του νόμου των Η.Π.Α The Second Chance. Πιο συγκεκριμένα, ο νόμος The Second Chance του 2007 έχει ως στόχο να μειώσει την υποτροπή, να αυξήσει τη δημόσια ασφάλεια και να βοηθήσει τα κράτη και τις κοινότητες να αντιμετωπίσουν τον αυξανόμενο πληθυσμό των κρατουμένων που επιστρέφουν από τις ομοσπονδιακές φυλακές. Παράλληλα, στοχεύει να βελτιώσει την συνεργασία των τοπικών φορέων και υπηρεσιών επανένταξης των ενήλικων και ανήλικων δραστών.¹ Η εστίαση έχει δοθεί σε τέσσερις τομείς: θέσεις εργασίας, στέγαση, κατάχρηση ουσιών / θεραπεία ψυχικής υγείας και οικογένειες.² Η νομοθεσία Second Chance Act επέτρεψε τις ομοσπονδιακές επιχορηγήσεις σε κυβερνητικές υπηρεσίες, τοπικές αρχές και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς ώστε να παρέχουν βοήθεια και υπηρεσίες σε κρατουμένους. Από την ίδρυσή του, έχουν δοθεί περισσότερα από 800 βραβεία Second Chance Act σε κυβερνητικές υπηρεσίες και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς για προγράμματα επανένταξης που έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν υπηρεσίες που μπορούν να βοηθήσουν στη μείωση της υποτροπής και στην αύξηση της δημόσιας ασφάλειας.³ Συγκεκριμένα δόθηκαν έως και 165 εκατομμύρια δολάρια σε ομοσπονδιακές επιχορηγήσεις σε κρατικές, τοπικές και εθνικές κυβερνητικές υπηρεσίες και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς ώστε να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι. Από τον Δεκέμβριο του 2017, εκτιμάται ότι 164.000 άτομα που επιστρέφουν στην κοινότητά τους μετά την φυλάκιση έχουν συμμετάσχει σε αυτά τα προγράμματα. Στους δικαιούχους παρέχονται υπηρεσίες, όπως θεραπεία (απεξάρτηση από ναρκωτικά ή θεραπεία ψυχικής υγείας), βοήθεια για εύρεση εργασίας, εκπαίδευση, στέγαση, οικογενειακός προγραμματισμός, καθοδήγηση, υποστήριξη θυμάτων και άλλες υπηρεσίες, ώστε για να γίνει ασφαλέστερη και πιο επιτυχημένη η μετάβαση ενός ατόμου από τη φυλακή στη κοινότητα.⁴

Ένα από αυτά τα προγράμματα που αναπτύχθηκαν βάσει του νόμου περί δεύτερης ευκαιρίας και χρηματοδοτήθηκε αλλά και βραβεύτηκε στη βάση των καλύτερων πρακτικών από το Γραφείο Δικαιοσύνης Ανηλίκων και Πρόληψης της Παραβατικότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης των ΗΠΑ είναι το “The Wayne County Second Chance Act Reentry Program”.

¹ The National Reentry Source Center, The Second Chance Act. Available at <https://nationalreentryresourcecenter.org/projects/second-chance-act/>

² Στο ίδιο

³ Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Available at <https://ojjdp.ojp.gov/funding/awards/2008-jl-fx-0139>

⁴ The National Reentry Source Center, The Second Chance Act. Available at <https://nationalreentryresourcecenter.org/projects/second-chance-act/>

2. Το πρόγραμμα “The Wayne County Second Chance Act Reentry Program”

Το “The Wayne County Second Chance Act Reentry Program” (WC-SCR) έλαβε χώρα στην Κομητεία Γουέιν της Πολιτείας του Μίσιγκαν. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα επανένταξης που σχεδιάστηκε για να μειώσει την υποτροπή ανήλικων αγοριών αλλά και για να βελτιώσει τις ήδη υπάρχουσες κοινοτικές υπηρεσίες επανένταξης της περιοχής και να αξιοποιήσει τις τοπικές συνεργασίες για τη βέλτιστη κοινωνική επανένταξη των ανήλικων δραστών.⁵

Το πρόγραμμα WC-SCR απευθύνεται σε αγόρια, ηλικίας 13 έως 18 ετών, που έχουν διαπράξει σοβαρά αδικήματα και έχουν τοποθετηθεί σε ασφαλείς κοινοτικές εγκαταστάσεις θεραπείας.⁶ Το εν λόγω πρόγραμμα σχεδιάστηκε για να είναι συνεπές με τις έξι βέλτιστες πρακτικές όπως ορίζονται από το Γραφείο Δικαιοσύνης Ανηλίκων και Πρόληψης της Παραβατικότητας (Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, OJJDP), οι οποίες αναφέρονται: (1) στην αντικειμενική αξιολόγηση των εγκληματογόνων αναγκών των νέων,⁷ (2) στην ενίσχυση του κινήτρου των νέων, (3) στην στόχευση στους νέους με υψηλό κίνδυνο παραβατικότητας, (4) στην αντιμετώπιση εγκληματογόνων αναγκών των νέων με υψηλό κίνδυνο παραβατικότητας, (5) στις παρεμβάσεις γνωστικής συμπεριφορικής θεραπείας και (6) στον καθορισμό της κατάλληλης θεραπείας και των υπηρεσιών που θα χορηγηθούν ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου. Επομένως, πρόκειται για ένα πρόγραμμα το οποίο εστιάζει στην προσωπικότητα του νέου και ιδίως στις ιδιαίτερες εγκληματογόνες του ανάγκες. Ακόμα, διερευνάται η κατάσταση της ψυχικής του υγείας, μέσω γνωστικών και συμπεριφορικών παρεμβάσεων, ώστε να χορηγηθεί ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες του εκάστοτε ατόμου η κατάλληλη θεραπεία.⁸

2.1. Προσωπικό και μέσα αξιολόγησης προγράμματος

Αναφορικά με τα μέλη του προγράμματος, το WC-SCR ανέπτυξε μια ομάδα εργασίας επανεισόδου που αποτελούσαν από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, ώστε να διασφαλιστεί μια ολοκληρωμένη και συνεργατική προσπάθεια, μέσω της οποίας θα παρέχεται εποπτεία στο έργο και θα προωθηθεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά του. Αυτή η ομάδα αποτελούσαν από εκπροσώπους των σωμάτων επιβολής του νόμου, άτομα από τοπικές υπηρεσίες αλλά και την κοινότητα.⁹ Βασική στο πρόγραμμα ήταν η θέση του ειδικού, κοινοτικής επανένταξης¹⁰. Για κάθε νέο συμμετέχοντα στο πρόγραμμα WC-SCR, υπήρχε και ένας ειδικός κοινοτικής επανένταξης, με τον οποίο ο νέος ξεκινούσε τη συνεργασία αμέσως μετά την εγγραφή του στο πρόγραμμα. Ο ειδικός κοινοτικής επανένταξης διοργάνωνε μηνιαίες συναντήσεις επανένταξης με τον νέο, τους γονείς του, την ομάδα κοινοτικής θεραπείας του, και τον υπεύθυνο περίπτωσης¹¹ του νέου, ο οποίος εστίαζε στην ιεράρχηση των αναγκών του και την προετοιμασία του για την επανένταξη του στην κοινότητα κατά τη διάρκεια της θεραπείας.¹² Ο ειδικός κοινοτικής επανένταξης χρησιμοποιούσε επίσης τρία

⁵Calleja N. G., Dadah A.M., Fisher J., Fernandez M., «Reducing Juvenile Recidivism Through Specialized Reentry Services: A Second Chance Act Project», στο OJJDP, Journal of Juvenile Justice, 2016, σ. 1

⁶ (residential treatment facility)

⁷ (criminogenic needs)

⁸ Στο ίδιο, σ. 3-4

⁹ Στο ίδιο, σ. 4

¹⁰ (residential reentry specialist)

¹¹ (case manager)

¹² Στο ίδιο, σ. 4

μέσα αξιολόγησης για να εντοπίσει τις περισσότερο σημαντικές ανάγκες του κάθε συμμετέχοντα. Τα τρία αυτά μέσα αξιολόγησης ήταν: η Κλίμακα Λειτουργικής Αξιολόγησης Παιδιών και Εφήβων (CAFAS, the Child and Adolescent Functional Assessment Scale) η οποία χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των αναγκών ψυχικής υγείας, ο Κατάλογος κατάχρησης Ουσιών για Εφήβους (SASSI, Substance Abuse Subtle Screening Inventory), ο οποίος χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των αναγκών της χρήσης ουσιών, και η Λίστα Νέων / Καταγραφή Διαχείρισης Περιπτώσεων (YCL-CMI, the Youth Checklist/Case Management Inventory) η οποία χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό του είδους των υπηρεσιών επανένταξης που πρέπει να παρέχονται σε κάθε συμμετέχοντα ανάλογα με τις ανάγκες του.¹³

Η διάρκεια των υπηρεσιών επανένταξης κυμαίνεται από 100 έως 300 μετά την αποφυλάκιση για 6 μήνες. Τα νεαρά άτομα που διαπιστώνεται ότι χρειάζονται θεραπεία ψυχικής υγείας ή θεραπεία απεξάρτησης από ουσίες, παραπέμπονται σε φορέα παροχής υπηρεσιών στην κοινότητά τους. Το ποσό και η διάρκεια της εξειδικευμένης θεραπείας ψυχικής υγείας ή χρήσης ουσιών καθορίζεται από τον πάροχο θεραπείας. Αυτές οι συνεδρίες μπορεί να κυμαίνονται από 1 έως 12 συνεδρίες. Τέλος, όταν αποδεσμευτούν οι νέοι και από τα προγράμματα θεραπείας, οι συναντήσεις γίνονται εβδομαδιαίως για τους πρώτους 2 μήνες και στη συνέχεια κάθε δύο εβδομάδες για τους υπόλοιπους 4 μήνες.¹⁴

3. Έρευνα αξιολόγησης του προγράμματος επανένταξης των ανήλικων δραστών

Το 2016 η καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Ντετρόιτ, Καλέγια και οι συνεργάτες της έκαναν μια έρευνα για να μελετήσουν τον αντίκτυπο του προγράμματος WC-SCR σε σύγκριση με τις υπηρεσίες επανένταξης που παρέχονται στους ανήλικους ως συνήθως. Η μελέτη περιελάμβανε συνολικά 273 ανήλικα αγόρια που είχαν διαπράξει σεξουαλικά και μη αδικήματα. Οι συμμετέχοντες τοποθετήθηκαν σε μια ασφαλή εγκατάσταση θεραπείας για ανήλικους παραβάτες και η μελέτη διήρκησε 2 χρόνια. Από τα 273 νεαρά αγόρια, τα 156 ήταν στην ομάδα ελέγχου και έλαβαν υπηρεσίες επανένταξης ως συνήθως, αντίθετα τα 117 έλαβαν τις υπηρεσίες θεραπείας του WC-SCR και χρησίμευσαν ως πειραματική ομάδα.¹⁵ Οι νεαροί παραβάτες και στις δύο ομάδες θεραπείας που διέπραξαν σεξουαλικό αδίκημα ήταν μια αρκετά ομοιογενής υποομάδα, με τη συντριπτική πλειονότητα να έχουν διαπράξει τα πιο σοβαρά σεξουαλικά αδικήματα ενώ οι μη σεξουαλικοί παραβάτες είχαν διαπράξει μια σειρά εγκλημάτων από ένοπλη ληστεία έως ανθρωποκτονία από πρόθεση κλπ.¹⁶

Οι συμμετέχοντες σε κάθε ομάδα κατηγοριοποιήθηκαν με βάση τον τύπο αδικήματος που περιελάμβανε σεξουαλικά και μη σεξουαλικά αδικήματα. Η κατηγοριοποίηση αυτών των δύο ομάδων έγινε επειδή η ερευνητική ομάδα ενδιαφερόταν επίσης να αξιολογήσει τις διαφορές που σχετίζονται με εφήβους που είχαν διαπράξει σεξουαλικό αδίκημα σε σύγκριση με εκείνους που είχαν διαπράξει μη σεξουαλικό αδίκημα.¹⁷ Οι μη σεξουαλικοί παραβάτες αποτελούσαν τον μεγαλύτερο πληθυσμό και στις δύο ομάδες θεραπείας, με 85,3% (n = 133) στην ομάδα ελέγχου και 91% (n = 106) στην ομάδα θεραπείας WC-

¹³ Στο ίδιο, σ. 5

¹⁴ Στο ίδιο, σ. 5

¹⁵ Στο ίδιο, σ. 5

¹⁶ Στο ίδιο, σ. 5

¹⁷ Στο ίδιο, σ. 5

SCR. Αντίθετα, οι νέοι που είχαν διαπράξει σεξουαλικά αδικήματα αποτελούσαν το 14,7% (n = 23) της ομάδας ελέγχου και το 9% (n = 11) της ομάδας θεραπείας WC-SCR.¹⁸

3.1. Αποτελέσματα έρευνας

Αναφορικά με τον ορισμό της υποτροπής, ορίστηκαν και αξιολογήθηκαν δύο τύποι: Υποτροπή I: μια νέα κατηγορία ή παραβίαση που δεν οδήγησε σε εγκλεισμό και η Υποτροπή II: μια νέα κατηγορία ή παραβίαση που οδήγησε σε εγκλεισμό. Τα δεδομένα υποτροπής συλλέχθηκαν μέσω αναζήτησης περιφερειακών και πολιτειακών βάσεων δεδομένων ανηλίκων και της ποινικής δικαιοσύνης ανηλίκων σε τρία διαστήματα: α) κατά την είσοδο σε οικιστική θεραπεία, β) κατά την αποδέσμευση του προγράμματος, γ) και 2 χρόνια μετά την αποδέσμευση από την κοινοτική θεραπεία.¹⁹

Το συνολικό ποσοστό υποτροπής (μεταξύ των 273 συμμετεχόντων) ήταν 21%. Η συνολική υποτροπή ήταν 24% (n = 38/156) για την ομάδα ελέγχου και 16% (n = 18/116) για την πειραματική ομάδα (ομάδα WC-SCR).²⁰ Τα ποσοστά υποτροπής τύπου I (δηλαδή αυτών που έλαβαν μια νέα κατηγορία ή διέπραξαν κάποια παραβίαση που δεν είχε όμως ως αποτέλεσμα τον εγκλεισμό) ήταν 9,5% για την ομάδα ελέγχου και 4,3% για την ομάδα WC-SCR, ενώ τα ποσοστά υποτροπής τύπου II (δηλαδή αυτών που έλαβαν μια νέα κατηγορία ή διέπραξαν κάποια παραβίαση που είχε όμως ως αποτέλεσμα τον εγκλεισμό) ήταν 18,9% για την ομάδα ελέγχου και 8,5% για την ομάδα WC-SCR.²¹ Διαπίστωσαν δηλαδή ότι η ομάδα ελέγχου είχε δύο φορές περισσότερες πιθανότητες να υποτροπιάσει σε σύγκριση με την πειραματική ομάδα που έλαβε τις υπηρεσίες θεραπείας του προγράμματος (WC-SCR). Επιπλέον, και ο αρχικός τύπος αδικήματος είχε σημαντική επίδραση στην υποτροπή. Οι πιθανότητες υποτροπής ήταν 6,685 φορές μεγαλύτερες για τους μη σεξουαλικούς παραβάτες σε σύγκριση με τους σεξουαλικούς παραβάτες και στις δύο ομάδες.²²

4. Κοινωνική επανένταξη ανηλίκων

Η βελτίωση των παραβατών του ποινικού νόμου είναι συνυφασμένη με το αναμορφωτικό ιδεώδες που κυριάρχησε την δεκαετία του 70. Σύμφωνα με το αναμορφωτικό ιδεώδες οι δράστες των εγκλημάτων μπορούν να βελτιωθούν με την εφαρμογή κατάλληλων μέτρων τόσο προς όφελος δικό τους όσο και της κοινωνίας που ζουν.²³ Αυτή η λογική βασίστηκε στο γεγονός ότι με ένα σύνολο μέτρων μεταχείρισης του ποινικού παραβάτη κατά την διάρκεια παραμονής του στην φυλακή, ο παραβάτης θα βελτιωθεί θα επανενταχθεί στην κοινωνία και κυρίως δεν θα τελέσει νέες παράνομες πράξεις.²⁴ Πιο συγκεκριμένα, «με τον όρο κοινωνική επανένταξη εννοείται η υποβοήθηση των καταδίκων στη προσπάθειά τους, τόσο

¹⁸ Στο ίδιο, σ. 5

¹⁹ Στο ίδιο, σ. 5

²⁰ Στο ίδιο, σ. 7

²¹ Στο ίδιο, σ. 7

²² Στο ίδιο, σ. 7

²³ Στο ίδιο, σ. 252

²⁴ Στο ίδιο, σ. 151

κατά την έκτιση της ποινής όσο και μετά από αυτή, να επιτύχουν την ομαλή μετάβασή τους στην κοινωνία, απέχοντας από την τέλεση νέων εγκλημάτων». ²⁵

Παρόλα αυτά το βελτιωτικό μοντέλο δέχθηκε πολλές κριτικές και αποδυναμώθηκε εξαιτίας της αναποτελεσματικότητας του στα ποσοστά υποτροπής. Ωστόσο, η εφαρμογή μέτρων βελτιωτικής μεταχείρισης εξακολουθεί να υφίσταται σε διεθνές επίπεδο, παρά την αμφισβήτηση που έχει δεχθεί.²⁶ Η επανακοινωνικοποίηση του ατόμου επιτυγχάνεται με διάφορες παρεμβάσεις και προγράμματα που στόχο έχουν την παροχή βοήθειας του ατόμου, σε ψυχολογικό, κοινωνικό, οικονομικό και επαγγελματικό επίπεδο ώστε να επανενταχθεί ομαλά στον κοινωνικό ιστό. Αυτά τα προγράμματα μπορούν να λαμβάνουν χώρα εντός του καταστήματος κράτησης, μετά την αποφυλάκιση ή και μέσα στην κοινότητα.²⁷

Ιδιαίτερα για τους ανηλίκους, η κοινωνική επανένταξη αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα, καθώς βρίσκονται στο στάδιο διαμόρφωσης της προσωπικότητάς τους. Έτσι πρέπει να εφαρμόζονται προγράμματα στοχευμένα στην προσωπικότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των ανήλικων δραστών ώστε να επιτευχθεί η ομαλή τους προσαρμογή στο κοινωνικό σύνολο. Ιδίως σε περιπτώσεις που στον νέο επιβλήθηκε ποινή στερητική της ελευθερίας, τα προβλήματα μετά την απόλυση από το ίδρυμα αγωγής, είναι πολλά και έχουν να κάνουν με την κοινωνική του προσαρμογή.²⁸ Το άτομο βρίσκεται μπροστά σε κοινωνικά, οικονομικά, και ψυχολογικά προβλήματα, τα οποία δυσκολεύεται να ξεπεράσει, χωρίς εξωτερική βοήθεια. Έτσι προγράμματα μετασφρονιστικής αγωγής τα οποία θα αποσκοπούν στην υλική, ηθική, ψυχολογική επαγγελματική κατάσταση του ατόμου είναι καθοριστικής σημασίας για την ομαλή επανένταξη του στο κοινωνικό σύνολο.²⁹ Τέλος, προγράμματα τα οποία στοχεύουν και υλοποιούνται μέσα στην κοινότητα, είτε κατά την έκτιση της ποινής του νεαρού δράστη είτε μετά από την έκτιση της, έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στη μείωση της υποτροπής και στην ομαλή επανένταξη του ατόμου. Όπως έχει ήδη επισημανθεί το πρόγραμμα “The Wayne County Second Chance Re-entry Program” που εφαρμόστηκε στις Η.Π.Α σε κοινοτικό επίπεδο και βασισμένο στην εξατομικευμένη μεταχείριση του ανήλικου είχε μεγάλη επιτυχία στη μείωση των ποσοστών υποτροπής στους ανηλικούς δράστες που συμμετείχαν σε αυτό.³⁰

Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, ο στιγματισμός του ανήλικου δράστη, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επόμενη εμπλοκή του νέου με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, δηλαδή την υποτροπή. Έτσι ανά τον κόσμο, δημιουργούνται συνεχώς προγράμματα κοινωνικής επανένταξης, που στόχο έχουν την ομαλή επανακοινωνικοποίηση των νεαρών δραστών στην κανονική τους ζωή. Ένα από αυτά τα προγράμματα παρουσιάστηκε και στη παρούσα

²⁵ Γιοβάνογλου Σ. «Κοινωνική Επανάταξη», στο Κουράκης Ν.Ε, Κρανιδιώτη Μ.Π, Σπινέλλη Κ.Δ, Λεξικό Εγκληματολογία, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα, 2018, σ.σ.729-733, σ. 729

²⁶ Λαμπροπούλου Ε., *Κοινωνικός έλεγχος... ό.π.* σ. 151

²⁷ Ανίτση Ε., «Πρόληψη του εγκλήματος και κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων», *Κοινωνική επανένταξη αποφυλακισμένων*, Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών Εγκληματολογία, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, σ. 22

²⁸ Χάϊδου Α., *Εγκληματικότητα Ανηλίκων, Αιτιολογικές προσεγγίσεις... ό.π.* σ. 156

²⁹ Στο ίδιο, σ. 156

³⁰ National Institute of Justice, Wayne County (Michigan) Second Chance Reentry Program. Available at <https://www.crimesolutions.gov>

μελέτη, το οποίο έχει βραβευτεί ως μια από τις καλύτερες πρακτικές κοινωνικής επανένταξης από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των Η.Π.Α. Το πρόγραμμα WC-SCR , διαφέρει ως προς τις υπηρεσίες που προσφέρει στους ανήλικους δράστες, αφού αυτές εστιάζουν στις προσωπικές και κατά περίπτωση ανάγκες του ατόμου, ώστε η θεραπεία που θα εφαρμοστεί στον ανήλικο να είναι εξατομικευμένη και να παρέχει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Το εν λόγω πρόγραμμα αξιολογήθηκε μέσα από την διετή έρευνα της καθηγήτριας Καλέγια και των συνεργατών της. Έτσι μέσα από τα ευρήματα της παραπάνω μελέτης έγινε αντιληπτό ότι ο κάθε ανήλικος παραβάτης πρέπει να υποβάλλεται σε εξατομικευμένη μεταχείριση μετά την αποφυλάκιση. Αυτή η εξατομικευμένη μεταχείριση πρέπει να σχεδιάζεται μέσα από την αξιολόγηση των προσωπικών αναγκών του νέου, σχετικά με την ψυχική του υγεία, την κατάχρηση ουσιών, την οικονομική, κοινωνική κατάσταση κτλ. Τα ευρήματα της παραπάνω μελέτης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αναβάθμιση προγραμμάτων επανένταξης και την αξιολόγηση της ανάγκης για λιγότερη φυλάκιση και περισσότερο εξατομικευμένων, εντατικών και μακροπρόθεσμων παρεμβάσεων με βάση την κοινότητα. Τέλος, τα ευρήματα δείχνουν ότι οι έφηβοι που έχουν διαπράξει σεξουαλικό αδίκημα είναι λιγότερο πιθανό να διαπράξουν και άλλο σεξουαλικό αδίκημα στο μέλλον. Γύρω από αυτό το ζήτημα, έχουν γίνει πολλές μελέτες και έρευνες που άλλοτε συμπίπτουν ως προς τα ποσοστά υποτροπής των σεξουαλικών δραστών και άλλοτε όχι. Για αυτό σημαντική θα ήταν η περαιτέρω διερεύνηση της υποτροπή των σεξουαλικών δραστών ώστε να αναπτυχθούν οι κατάλληλες στρατηγικές που θα αφορούν στην ειδική και εξατομικευμένη μεταχείρισή τους.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Ανίτση Ε., «Πρόληψη του εγκλήματος και κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων», *Κοινωνική επανένταξη αποφυλακισμένων*, Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών Εγκληματολογία, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Γιοβάνογλου Σ. «Κοινωνική Επανένταξη», στο Κουράκης Ν.Ε, Κρανιδιώτη Μ.Π, Σπινέλλη Κ.Δ, *Λεξικό Εγκληματολογία*, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα, 2018, σ.σ.729-733

Λαμπροπούλου Ε. , *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*, Παπαζήση, Αθήνα, 1995

Χαΐδου Α., *Εγκληματικότητα των Ανηλίκων*, Αιτιολογικές Προσεγγίσεις, πρόληψη και κοινωνικός έλεγχος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2^η εκ, 2019

Ξενόγλωσση

Calleja N. G., Dadah A. M., Fisher J., Fernandez M., «Reducing Juvenile Recidivism Through Specialized Reentry Services: A Second Chance Act Project» , στο OJJDP, *Journal of Juvenile Justice*, 2016

National Institute of Justice, Wayne County (Michigan) Second Chance Reentry Program. Available at <https://www.crimesolutions.gov>

Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Available at <https://ojjdp.ojp.gov/funding/awards/2008-ji-fx-0139>

The National Reentry Source Center, The Second Chance Act. Available at <https://nationalreentryresourcecenter.org/projects/second-chance-act/>